

יום עיון: הכשרת מורים והמחקר בהוראת תחום הדעת
16/07/20

יום העיון "הכשרת מורים והמחקר בהוראת תחום הדעת", מוקדש לחשיבות המחקר בהוראת תחומי הדעת להכשרת מורים. ההכשרה להוראה עוסקת רבות בהיבטים פרקטיים הקשורים למקצוע זה ובפיתוח של יכולות וכישורים הדרושים להוראה וגם, במקביל, מייחסת חשיבות רבה לידע התוכן הרלוונטי אותו אמורים המורים ללמד. אל תוך כל אלה משתרגת גם התפתחות זהותם המקצועית של המורים כמורים וכמחנכים.

לפיכך, מאחר שהוראה מכוונת להבניית ידע ספציפי על ידי נמעניה (הלומדים), הרי שמטבעה היא שוזרת ידע מבוסס מחקר על תחום הדעת הספציפי עם ידע מבוסס מחקר על הוראה ולכן מזמנת התייחסות לשדה מחקר ייחודי: מחקר בהוראת תחום דעת. למחקר העוסק בהוראת כל אחד מתחומי הדעת מאפיינים ייחודיים משלו, השונים ממאפייני המחקר בתחום הדעת עצמו ובהוראה גנרית. כך לדוגמה, המחקר בהוראת המדעים יכול לעסוק בתפיסות החלופיות שיש לתלמידים בנושא מדעי מסוים וכיצד הן משפיעות על תהליך בניית הידע המדעי על ידי התלמיד ואילו המחקר בהוראת ההיסטוריה יכול לבחון את ההבדלים בין תלמידים לבין מומחים בקריאת טקסט היסטורי ואת יכולתן של שיטות הוראה שונות לגשר על פני הבדלים אלו.

יום העיון מורכב משלושה מושבים: מושב מליאה פותח ובו שלוש הרצאות; שני מושבים של שולחנות עגולים ומושב מסיים ובו הרצאת מליאה. [ראו את תכנית יום העיון כאן](#). הסבב הראשון של השולחנות העגולים מפגיש באופן אקראי בין נציגים של תחומי דעת שונים. בסבב זה שומעים המשתתפים על הנעשה במחקר בהוראת תחומי דעת שונים. השאלות המרכזיות לדיון בשולחנות העגולים הן:

- מה החשיבות של תרומת המחקר בהוראת תחום הדעת להכשרת מורים לפני ובמהלך הקריירה?
- מהי תמונת המצב הנוכחית בנוגע למחקר בהוראת כל אחד מתחומי הדעת השונים ולהטמעתו בהכשרת מורים?
- הסבב השני של השולחנות העגולים מפגיש בין נציגים של תחומי דעת השייכים לאשכול משותף. מטרת סבב זה היא לנסות לברר מה חסר במחקר הקיים בהוראת תחום הדעת בהקשר של הכשרת מורים. הדיון נסוב סביב השאלה המרכזית הבאה:
- מה חסר או לא מספק במחקר בהוראת תחום הדעת (בתחומים הכלולים באשכול) ובהטמעתו בהכשרת מורים?

מרצים ומנחים ביום העיון:

מושב פתיחה:

דברי ברכה: פרופ' יוסף פרוסט, נשיא המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. פרופ' יוסף פרוסט מכהן בתפקיד הנשיא התשיעי של המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. הוא פרופסור חבר במכללת הדסה וכיהן במכללה עד לאחרונה בתפקיד ראש החוג לניהול ארגוני שירות וראש בית הספר למדע, בריאות וחברה. בעברו תפקידי ניהול רבים במערכת הבריאות בישראל. בתפקידו האחרון תרם רבות לחיבור המעשי בין הפרקטיקה הניהולית ללמידה האקדמית בזכות השילוב בין ניהול מעשי של ארגון רפואי גדול לבין תפקידו כראש החוג לניהול ארגוני שירות. פרופ' פרוסט הוא רופא בהכשרתו וכיהן בתפקיד מנהל מחוז ירושלים של שירותי בריאות כללית. בנוסף הוא מתמחה בכלכלת בריאות וניהול ומעורב בתהליכי תכנון ופיתוח של פרויקטים בתחום הבריאות בישראל כמו גם בעולם: בגואטמלה, מקסיקו, סין, פנמה, טורקמניסטן, אלבניה ואוזבקיסטן. בעבר כיהן פרופ' פרוסט בתפקידים ניהוליים רבים במרכזי רפואה ובריאות בישראל, בניהם סגן מנהל בית החולים סורוקה, מנהל בית החולים קפלן והרצפלד, ומנהל מחוז צפון של שירותי בריאות כללית.

מנחה יום העיון: פרופ' ירון להבי, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. פרופ' ירון להבי, מרצה וראש הרשות למחקר והערכה במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין וכן ראש המרכז הארצי של מורי הפיזיקה במכון ויצמן. עוסק בהכשרת מורים ובפיתוח תוכניות לימודים. מחקריו עוסקים בהבנת מושגים מדעיים ובהוראתם, בהוראת פיזיקה, בשילוב בין מתמטיקה לפיזיקה בהוראת הפיזיקה, בהתפתחות מקצועית של מורים כשותפים להתפתחות המקצועית של עמיתיהם. שימש כמנהל וכמפתח-שותף של תכנית "וידקטיקה". חבר בוועדת חינוך לערכים - קווים מנחים למדידה והערכה ב"יוזמה".

הרצאות מליאה:

ד"ר שני לוי שמעון, דוד ילין: "מה נוכל ללמוד מהמחקר על הוראת תחומי הדעת בקרב תלמידים בעלי קשיים או לקויות למידה?"

הד"ר שני לוי שמעון היא מרצה בחוג לחינוך מיוחד ובתוכנית לתואר שני ללקויות למידה במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. היא גם מרצה בתוכנית לתואר השני ללקויות למידה באוניברסיטת בר אילן ועובדת במרכז חדר לחקר דיסלקציה ולקויות למידה, באוניברסיטת בר אילן. במשך עשר שנים שימשה כממונה על הפדגוגיה המותאמת באגף לקויות למידה, שפ"י, משרד החינוך במסגרת תפקיד זה פיתחה את תוכנית "משיקים" – המשיקה בין מיומנויות הלמידה לבין תחומי הדעת. מדריכת חינוך לשוני בפיקוח על הוראת העברית במסגרת זו פיתחה תוכנית מערכתית לקידום שטף הקריאה לאורך כל שנות ביה"ס היסודי. עוסקת במחקר ופיתוח בתחום תהליכי למידה והוראה בדגש על תפקודים ניהוליים באוריינות ובמיומנויות בתחומי הדעת.

פרופ' עלית אולשטיין, האוניברסיטה העברית: "בין הוראה ללמידה ברכישת שפה"

עלית אולשטיין היא פרופסור אמריטה בחינוך לשוני מבית הספר לחינוך האוניברסיטה העברית. תחומי המחקר וההוראה שלה מתמקדים ברכישת שפה שנייה, חקר השיח, עיצוב מדיניות ותכנון לימודים והוראת הקריאה והכתיבה בשפה ראשונה ושנייה. עלית אולשטיין כיהנה כראש בית הספר לחינוך באוניברסיטת תל אביב (1990-1992) וכמנהלת המכון לחקר הטיפוח בחינוך באוניברסיטה העברית (1992-1999). בשנים האחרונות היא עומדת בראש תכנית לפוסט-דוקטורט במכון מופת, המיועדת לסגל הצעיר במכללות להוראה בישראל.

פרופ' ענת זהר, האוניברסיטה העברית: "למה חשוב ללמד ולחקור הוראת ידע של תחומי דעת גם בעידן המידע?"

ענת זוהר היא מן פרופסורית המניין ומופקדת על הקתדרה ע"ש ביסין (**Besen Family Chair**) ללימודים אינטגרטיביים בחינוך, בבית הספר לחינוך ע"ש שלמה (סימור) פוקס באוניברסיטה העברית ועומדת בראש המרכז לחקר למידה והתפתחות של מורים באוניברסיטה. היא חברת סגל בבית הספר למנהיגות חינוכית במכון מנדל. תחומי המחקר העיקריים שלה הם פיתוח חשיבה של תלמידים (כולל טיעון ולמידה בדרך החקר), מטה-קוגניציה, חשיבה אפיסטמית בנוגע לפיתוח החשיבה של תלמידים ומטה-קוגניציה, הוראת המדעים וסוגיות מגדריות בהוראת המדעים. תחום מחקר נוסף עוסק בידע של מורים והתפתחותם המקצועית והאתגרים הכרוכים בהטמעה מערכתית של יוזמות בהוראה. בין השנים 2006-2009 שימשה יו"ר המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך והובילה בתפקיד זה את הרפורמה הפדגוגית 'אופק פדגוגי' – חינוך לחשיבה' בבתי הספר בישראל, שמטרתה לקדם את מערכת החינוך לעבר הוראה עתירת חשיבה והבנה. בשנת 2010-2009 הייתה עמיתת מחקר במכון ללימודים מתקדמים בפרינסטון. ב-2019-2020 עמדה בראש הוועדה בנושא: התאמת תוכניות הלימודים וחומרי הלימוד למאה ה-21.

מרצה אורח: פרופ' סם ויינברג, אוניברסיטת סטנפורד: "הוראת היסטוריה: מה התועלת כשהכל כבר נמצא בסמארטפונים?"

פרופ' סם ויינברג הוא פרופסור לחינוך ולהיסטוריה באוניברסיטת סטנפורד. הוא עומד בראש תוכנית הדוקטורט להוראת היסטוריה של האוניברסיטה, ונמנה עם החוקרים המובילים בעולם העוסקים בסוגיות של למידת היסטוריה והוראתה. בשנים 2007-2010 ייסד את מרכז המידע להוראת ההיסטוריה הלאומית מטעם משרד החינוך האמריקני ועמד בראשו. מחקריו נוגעים לתפר שבין שלושה תחומים: היסטוריה, מדעי הקוגניציה וחינוך. פרופ' ויינברג הוא מחבר הספר "חשיבה היסטורית: קווים לעתיד לימודי העבר". * ב-2007 הוענק לו פרס "ויליאם גילברט" מטעם האגודה ההיסטורית האמריקנית, וב-2008 פרס "ג'יימס הארווי רובינסון" עבור המחקר החשוב ביותר על הוראת ההיסטוריה. בשנים 2014-2015 שימש פרופ' ויינברג יושב ראש ועדת הביקורת מטעם המועצה להשכלה גבוהה, אשר חקרה את יעילותן של שמונה המחלקות והפקולטות האוניברסיטאיות לחינוך בישראל. לאחרונה מתמקד מחקרו של פרופ' ויינברג באופן בו יש לשפוט את מהימנותם של תכנים דיגיטליים.

*ספרו האחרון, Why Learn History (When It's Already on Your Phone), יצא לאור בשנת 2018.

מנחי השולחנות העגולים סבב ראשון – דיון בין תחומי הדעת

פרופ' נעמי וינר-לוי: פסיכולוגית חברתית, מרצה במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. חוקרת נשים במעברי תרבות, השכלה גבוהה כמעבר בין תרבותי, תמורות בזהות, גברים בחברה פטריארכלית המשנים תפקידי מגדר, ועוד. המחקרים התמקדו, בין השאר, בנשים דרוזיות, מוסלמיות ושבט ההמונג בויטנאם.

מר שמיר יגר: בוגר בית הספר למנהיגות חינוכית במכון מנדל. ראש תחום היסטוריה במטח ומרצה בסמינר הקיבוצים.

הד"ר יעקב דויטש: ראש החוג להיסטוריה וראש ועדת הוראה במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. הוא חבר ברשות המחקר וההערכה במכללה ועורך ראשי של כתב העת שלה. יעקב גם מרצה בחוג להיסטוריה כללית באוניברסיטה העברית. במחקר שלו הוא מתמקד בעיקר ביחסים בין נוצרים ליהודים בעת החדשה המוקדמת.

גב' אירית מזור כהן: מרצה ומדריכה פדגוגית במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין

הד"ר יעל לנדאו: היא פסיכולוגית התפתחותית ומשמשת מרצה במכללת דוד ילין במסלול לגיל הרך ובמסלול לחינוך מיוחד. היא חברה ברשות למחקר והערכה ומרכזת תקווה ישראלית, חיים משותפים וחינוך ערכי במכללה.

הד"ר הדס גרונר: במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין בחוג לחינוך בלתי פורמאלי ובתכנית לתואר שני. ממונה על תחום ההערכה במכללה ברשות המחקר וההערכה. תחומי המחקר שלה הם: הערכה בהוראה; חינוך בלתי פורמאלי; הערכת תוכניות חינוך בלתי פורמאלי.

הד"ר רותם מאור: מרצה במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. תחומי מחקר: הם: דחייה חברתית, התפתחותן של עמדות כלפי קבוצות חוץ בחברה, סטריאוטיפים ודעות קדומות, יחסי יהודים וערבים בישראל וזכויות אדם.

הד"ר תמי חלמיש אייזנמן: מנהלת את יוזמה- מרכז לידע ולמחקר בחינוך, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ופועלת למען הגברת השימוש בידע מחקרי-מדעי בקרב אנשי חינוך. תמי נמנתה עם מייסדי קרן טראמפ והובילה את תכניות הקרן, בתפקיד זה תרמה במידה ניכרת למהפכת ההוראה הקלינית בתחומי המתמטיקה והמדעים. בעבר לימדה מתמטיקה בבתי ספר תיכון שונים, ולאורך השנים היא מלמדת במכללות להכשרת מורים ובבית הספר לחינוך של האוניברסיטה העברית. מחקרה מתמקדים בהקשר התרבותי של מעשה ההוראה והלמידה.

מנחי השולחנות העגולים סבב שני – דיון בתוך תחומי הדעת

הד"ר יערה מוגדם, מנחה שולחן עגול בנושא המחקר בהוראת האומנויות

יערה מוגדם היא ראש החוג לאמנויות במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין בירושלים. יערה מרצה לתולדות האמנות וחוקרת את תחום החינוך המוזיאוני ושותפויות בין מרחבי למידה שונים בחינוך הפורמלי והבלתי פורמלי.

הד"ר רובא דעאס והד"ר יעל לנדאו, מנחות שולחן עגול בנושא המחקר בהוראה בחינוך המיוחד.

רובא דעאס משמשת כמרצה במסלול החינוך המיוחד בחברה הערבית במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. עבודת הדוקטורט שלה עסקה בנושא אינטראקציות חברתיות בקרב תלמידים עם ליקויי למידה בחברה הערבית. חוקרת היום את התנהגות הסיכנונית בקרב מתבגרים עם ADHD בחברה הערבית.

יעל לנדאו היא פסיכולוגית התפתחותית ומשמשת מרצה במכללת דוד ילין במסלול לגיל הרך ובמסלול לחינוך מיוחד. היא חברה ברשות למחקר והערכה ומרכזת תקווה ישראלית, חיים משותפים וחינוך ערכי במכללה.

הד"ר מיקי הוניג והד"ר צפריר גולדברג, מנחים שולחנות עגולים בנושא המחקר בהוראת מדעי הרוח.

מיקי הוניג משמשת כמרצה במכון כרם, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין ומורה להיסטוריה בתיכון הישראלי למדעים ולאמנויות.

צפריר גולדברג הוא מרצה בכיר באוניברסיטת חיפה, ראש מסלול ה.ב.א. ותעודת ההוראה בחוג ללמידה, הוראה והדרכה. מחקריו מתמקדים בהוראת ולמידת מקצוע ההיסטוריה, והקשרים בין למידת היסטוריה ובין זהויות קבוצתיות של הלומדים. היה מורה, מנחה מורים. הוא כתב ספרי לימוד בתחום הדעת וכיום משמש בין השאר כמרצה לדידקטיקה של

הוראת ההיסטוריה.

מר מחמד חאמד והד"ר עירית השכל שחם, מנחים שולחן עגול בנושא המחקר בהוראת שפות

מחמד חאמד הוא מרצה בחוג לערבית וללשון העברית ומדריך פדגוגי במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. תחומי העניין שלו כוללים 'השפעת הדקדוק הערבי על הדקדוק העברי', 'טעמי הקוראן', הוראת ערבית והוראת עברית כשפה שנייה.

עירית השכל שחם משמשת כראש החוג להוראת עברית כשפה נוספת במסלול החינוך היסודי בחברה הערבית במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין וכראש תוכנית ההתמחות 'יוצרים כתיבה' במכון מופ"ת. תחומי עניין מרכזיים: חקר השיח, הוראת עברית כשפת אם וכשפה נוספת, כתיבה אקדמית, הוראת כתיבה, הערכת כתיבה.

הד"ר אבי מרזל, מנחה שולחן עגול בנושא המחקר בהוראת המדעים
אבי מרזל הוא חוקר בבית הספר לחינוך באוניברסיטה העברית ומורה לפיזיקה בבי"ס הרטמן בירושלים.

הד"ר שמשי בן דרור, מנחה שולחן עגול בנושא המחקר בהוראת המתמטיקה
שמשי בן דרור הוא ראש החוג למתמטיקה-פיזיקה, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין ומורה לפיזיקה.

הד"ר ירון גירש, מנחה שולחן עגול בנושא המחקר בהוראה בחינוך הבלתי פורמלי
ירון גירש הוא סוציולוג וחוקר העוסק בחינוך ובבני נוער. משמש כראש החוג לחינוך בלתי פורמלי במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. הוא חבר סגל בבית הספר למנהיגות חינוכית במכון מנדל.

הד"ר הדס גרונר והד"ר רותם מאור, מנחות שולחן עגול בנושא המחקר בהוראת שיטות

מחקר

במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין בחוג לחינוך בלתי פורמאלי ובתכנית לתואר שני. ממונה על תחום ההערכה במכללה ברשות המחקר וההערכה. תחומי המחקר שלה הם: הערכה בהוראה; חינוך בלתי פורמאלי; הערכת תוכניות חינוך בלתי פורמאלי.

רותם מאור, מרצה במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין. תחומי מחקר: הם: דחייה חברתית, התפתחותן של עמדות כלפי קבוצות חוץ בחברה, סטריאוטיפים ודעות קדומות, יחסי יהודים וערבים בישראל וזכויות אדם.

